

ТЕМА № 19

ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

*Кафедра цивільного права та процесу
НАВС*

Навчальна мета: формування у ЗВО цілісного розуміння інституту відновлення втраченого судового провадження в цивільному процесі. В процесі вивчення теми ЗВО повинні: з'ясувати сутність та значення відновлення втраченого судового провадження для забезпечення права на судовий захист; проаналізувати основні причини повної та часткової втрати матеріалів справи; засвоїти коло суб'єктів, які мають право ініціювати процедуру відновлення; ознайомитися з вимогами щодо порядку подання та змісту заяви про відновлення провадження; розкрити особливості судового розгляду заяви та ухвалення рішення про відновлення втрачених матеріалів. У результаті засвоєння матеріалу ЗВО повинні вміти пояснити ключові положення інституту відновлення втраченого провадження, орієнтуватися в правових нормах, що його регулюють, та застосовувати отримані знання для аналізу практичних ситуацій.

Виховна мета: сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості, виховувати активність до одержання знань майбутнього фахівця, прищеплення інтересу до вивчення дисципліни.

Розвивальна мета: розвивати інтелектуальні здібності, культуру мовлення та спілкування, пам'ять, увагу, уяву, творчий склад мислення, спостережливість, активність, самостійність, логічне осмислення основних понять та термінів, вміння сприймати та аналізувати матеріал, прищеплювати ЗВО навички раціональних способів пізнавальної діяльності з зазначеної теми.

Нормативно-правові акти:

- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. (в ред. Закону від 03.10.2017) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
- Про затвердження Переліку судових справ і документів, що утворюються в діяльності суду, із зазначенням строків зберігання: Наказ Державної судової адміністрації України від 07.12.2017 р. № 1087. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1087750-17#Text>
- Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затверджена наказом Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 р. № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>

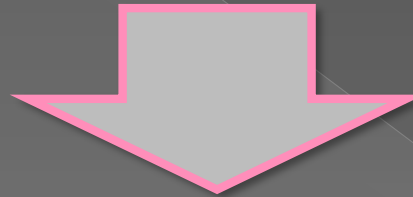
План:

- ◎ Поняття та значення відновлення втраченого судового провадження.
- ◎ Причини повної та часткової втрати матеріалів справи.
- ◎ Порядок звернення до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження.
- ◎ Особливості розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження судом та ухвала про відновлення.

1. Поняття та значення відновлення втраченого судового провадження

Провадження у цивільній справі відображається в письмових матеріалах, які ведуться відповідно до правил *судового діловодства*.

Обіг документів в суді регламентований законодавством, зокрема *Інструкцією з діловодства в місцевих та апеляційних судах України*, затвердженою Наказом Державної судової адміністрації України 20.08.2019 р. № 814 (у ред. наказу Державної судової адміністрації України від 17.10.2023 р. №485).

Вимоги вказаної Інструкції *є обов'язковими для виконання усіма працівниками суду*. Порухення її вимог, а також недбале зберігання, умисне псування, безпідставне знищення, підроблення, приховування, розкрадання, незаконна передача іншій особі службових документів, у тому числі електронних, а також незаконний доступ до них або до електронної бази даних *тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством*.

Діловодство – сукупність процесів, що забезпечують організацію роботи в суді з документування процесуальної та управлінської інформації.

Документообіг у суді – рух документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання або відправлення.

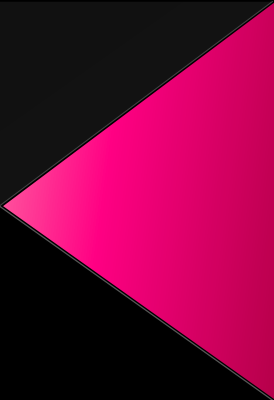
Нерозглянуті судові справи, а також заяви, за якими не вирішено питання про відкриття провадження, у тому числі які залишені без руху для усунення недоліків, повинні зберігатися в робочих кабінетах й розташовуватися у шафах (сейфах), здатних забезпечити їх збереження, з унеможливленням доступу сторонніх осіб.

Документи, що надійшли до суду (заяви, скарги, справи, листи тощо), виносити за межі приміщення (приміщень) суду заборонено.

Матеріали цивільної справи є носіями різноманітної процесуальної інформації про учасників судового розгляду, їх взаємовідносини і сутність спору, про процесуальні діяльність суду та учасників процесу тощо. Внаслідок певних причин частина або всі матеріали цивільної справи можуть зникнути. ***Така ситуація називається втратою судового провадження.*** Втрата провадження створює серйозні перешкоди в реалізації права на судовий захист та знижує його ефективність.

Відповідно до ст. 488 ЦПК України відновленню підлягає втрачене повністю або частково судове провадження в цивільній справі, закінченій ухваленням рішення або у якій провадження закрито.

Якщо ж провадження було втрачене до закінчення судового розгляду, заявник може пред'явити новий позов. У такому разі в ухвалі суду про відкриття провадження у новій справі потрібно обов'язково зазначити про те, що справа порушується у зв'язку з втратою незакінченого провадження.

2. Причини повної та часткової втрати матеріалів справи

Судове провадження може бути втрачене внаслідок:

- ❑ об'єктивних причин (пожежа, стихійне лихо, бойові дії)
- ❑ суб'єктивних причин (недбалість або навмисні дії працівників суду чи інших осіб (крадіжка, підпал, пошкодження тощо))

Варто також зауважити, що цивільні справи зберігаються в архіві лише протягом встановленого законодавством про діловодство часу і після закінчення відповідного терміну підлягають знищенню!

- ❑ справи про поновлення на роботі зберігаються в архіві суду 10 років;
- ❑ справи про розірвання шлюбу, про визнання шлюбу недійсним зберігаються в архіві суду 3 роки;
- ❑ справи про участь у вихованні дитини; справи про визначення місця проживання дитини; справи про позбавлення батьківських прав, про поновлення батьківських прав; справи про відібрання дитини; справи про припинення договору про патронат – 3 роки після досягнення дитиною повноліття;
- ❑ справи наказного провадження зберігаються в архіві суду 5 років;
- ❑ справи про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи; справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою – 75 років;
- ❑ матеріали щодо виконання доручень іноземних судів – 5 років;
- ❑ справи, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах; матеріали щодо виконання доручень інших судів України – 3 роки.

Втрата судового провадження може бути:

ПОВНОЮ

Повна втрата наявна в тих випадках, коли зникли або були знищені всі матеріали цивільної справи

ЧАСТКОВОЮ

Часткова втрата судового провадження наявна, коли втрачено лише певні процесуальні документи

3. Порядок звернення до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження

Порушити питання про
відновлення втраченого судового
провадження мають право
учасники справи, звернувшись
до суду із відповідною заявою,
або ж суд (ст. 489 ЦПК України).

Відповідно до правил цивільного судочинства учасниками справи є:

- у справах позовного провадження – *сторони, треті особи;*
- при розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є *заявник та боржник;*
- у справах окремого провадження учасниками справи є *заявники, інші заінтересовані особи;*
- у справах можуть також брати участь *органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб;*
- у справах про оскарження рішення третейського суду, оспорування рішення міжнародного комерційного арбітражу та про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу учасниками справи є *учасники (сторони) третейського розгляду, особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та обов'язки, а також сторони арбітражного розгляду.*

Суд може ініціювати відновлення провадження у випадках, коли це потрібно для вирішення іншої справи, надіслання справи до суду вищої інстанції тощо.

Заява про відновлення втраченого судового провадження подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, в письмовій формі.

У заяві повинно бути зазначено:

- про відновлення якого судового провадження або якої його частини просить заявник;
- особи, які брали участь у справі, та їх процесуальний статус, їхні найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові, за його наявності) (для фізичних осіб), їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України або реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності, або номер і серія паспорта (для фізичних осіб - громадян України) - якщо відповідні дані відомі заявникові;
- номери засобів зв'язку учасників судового процесу (телефон, факс, засоби електронного зв'язку тощо) - якщо вони відомі заявникові;
- наявні у заявника відомості про обставини втрати судового провадження, місцезнаходження копій матеріалів провадження або даних стосовно таких копій;
- документи, відновлення яких заявник вважає необхідним і з якою метою.

До заяви про відновлення втраченого судового провадження додаються документи або їх копії, навіть якщо вони не посвідчені в установленому порядку, що збереглися в заявника або у справі, копії заяви відповідно до кількості учасників справи (крім випадків, якщо така заява подається в електронній формі через електронний кабінет), а у разі необхідності – клопотання про поновлення строку на подання заяви про відновлення втраченого судового провадження.

У разі подання заяви в електронній формі через електронний кабінет до неї додаються докази надсилання її копії іншим учасникам справи з урахуванням положень статті 43 ЦПК України.

Заява про відновлення втраченого судового провадження *може бути подана до суду незалежно від строку зберігання судового провадження, крім випадку, закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.*

Заява про відновлення втраченого судового провадження для виконання судового рішення *може бути подана до закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.*

Виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісій по трудових спорах та виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців.

До поважних причин пропуску строку на подання заяви про відновлення втраченого судового провадження може бути віднесено:

- тривала хвороба заявника*
 - стихійне лихо*
- втрата життєво важливих документів*

У разі, якщо заява про відновлення втраченого судового провадження не буде відповідати вимогам, встановленим ст. 491 ЦПК України, а також буде подана особою, яка відповідно до ч. 6 ст. 14 ЦПК України зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його, то будуть застосовуватись правила, пов'язані із залишенням позовної заяви без руху, поверненням заяви (ст. 185 ЦПК України).

Вказана в заяві мета звернення до суду має бути пов'язана із захистом прав та інтересів заявника, в іншому разі суд своєю ухвалою повертає заяву або залишає її без розгляду, якщо провадження було відкрито (ч.2 ст. 492 ЦПК України).

Повернення заяви або залишення її без розгляду з підстав, зазначених у ч. 1 та 2 ст. 492 ЦПК України, не перешкоджає повторному зверненню до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження!

Суд відмовляє у відкритті провадження за заявою про відновлення втраченого судового провадження у випадках:

- ❑ подання заяви про відновлення судового провадження, втраченого до закінчення судового розгляду;
- ❑ заява подана після закінчення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання і суд відхилив клопотання про його поновлення.

У випадку подання заяви про відновлення судового провадження, втраченого до закінчення судового розгляду, суд роз'яснює заявнику право звернутися до суду з новим позовом в установленому ЦПК України порядку.

В ухвалі суду про відкриття провадження в новій справі у зв'язку з втратою незакінченого провадження обов'язково має бути зазначено про цю обставину.

**4. Особливості розгляду
заяви про відновлення
втраченого судового
провадження судом та
ухвала про відновлення**

При розгляді заяви про відновлення втраченого судового провадження суд бере до уваги:

- частину справи, яка збереглася (окремі томи, матеріали з архіву суду тощо);
- документи, надіслані (видані) судом учасникам судового процесу та іншим особам до втрати справи, копії таких документів;
- матеріали виконавчого провадження, якщо воно здійснювалося за результатами розгляду справи;
- будь-які інші документи і матеріали, подані учасниками судового процесу, за умови, що такі документи і матеріали є достатніми для відновлення справи;
- відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень;
- дані, що містяться в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі;
- будь-які інші відомості, документи тощо, отримані у законний спосіб з інших офіційних джерел.

Суд може допитати як свідків осіб, які були присутніми під час вчинення процесуальних дій, учасників справи (їх представників), а в необхідних випадках - осіб, які входили до складу суду, що розглядав справу, з якої втрачено провадження, а також осіб, які виконували судові рішення, та вчиняти інші процесуальні дії, передбачені ЦПК України, з метою відновлення втраченого судового провадження.

Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи з урахуванням особливостей, передбачених Розділом X ЦПК України «Відновлення втраченого судового провадження», протягом тридцяти днів з дня надходження заяви до суду.

На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення втраченого судового провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити.

В ухвалі суду про відновлення втраченого судового провадження зазначається, на підставі яких конкретно даних, поданих до суду і досліджених у судовому засіданні, суд вважає установленим зміст відновленого судового рішення, наводяться висновки суду про доведеність того, які докази досліджувалися судом і які процесуальні дії вчинялися з втраченого провадження

- ❑ *У разі недостатності зібраних матеріалів для точного відновлення втраченого судового провадження суд відмовляє у відновленні втраченого судового провадження і роз'яснює учасникам справи право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.*

- ❑ Після набрання законної сили ухвалою суду, визначеною ч. 3 ст. 494 ЦПК України (вище зазначений випадок), суд касаційної інстанції закриває касаційне провадження за касаційною скаргою у справі, провадження у якій втрачено.

- ❑ *У справі про відновлення втраченого провадження заявник звільняється від оплати судових витрат. Однак, у разі подання завідомо неправдивої заяви судові витрати, понесені іншими учасниками справи, відшкодовуються заявником у повному обсязі, про що суд постановляє ухвалу (ст. 495 ЦПК України).*

У Постанові Верховного Суду від 09.12.2020 р. у справі № 435/4160/13-ц (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93595601>) зазначено про те, що тлумачення ч. 1 ст. 494 ЦПК України свідчить, що допускається відновлення втраченого провадження в частині, якщо провадження втрачено у відповідній частині. При цьому, не допускається відновлення втраченого провадження в частині, якщо воно втрачено повністю.